

Da *Lumen Gentium* blev skrevet

Den 21. november 2004 var det 40 år siden, at pave Paul VI underskrev Andet Vatikankoncils dogmatiske konstitution om Kirken, *Lumen Gentium*.¹ For bedre at kunne forstå den måde, hvorpå dette koncilsdokument blev udarbejdet på, har nyhedstjenesten Zenit interviewet pater Peter Gumpel S.J.,² som fra dag til dag fulgte arbejdet med at udforme teksten

Fra nyhedstjenesten Zenit

Hvordan blev De involveret i arbejdet med at skrive dette dokument?

– Pave Paul VI bad mig deltage i koncilets ledende kommission, idet jeg skulle arbejde tæt sammen med pater Paolo Molinari,³ som allerede var blevet udnævnt, svarer Peter Gumpel. Jeg sagde nej tak til tilbudet og forklarede, at der var andre opgaver, der skulle løses i Jesuiterordenens sekretariat, og at det ikke var muligt for os begge at deltage i koncilets møder, som blev holdt hver eneste dag, inklusive lørdag og søndag. Yderligere var det indlysende, at pater Molinari havde brug for hjælp – så vi delte arbejdet: han deltog i koncilets møder, mens jeg underkastede de dokumenter, som paven havde givet mig adgang til, et dybtgående studium. Jeg tilbragte mange dage dels med at studere på biblioteker, hvor jeg nærmere analyserede særligt vanskelige punkter i debatten, dels med at forsyne pater Molinari med dokumentationsmateriale.

Hvilken betydning havde "Lumen Gentium" på koncilet, og hvad drejer indholdet sig om?

– "Lumen Gentium" er en dogmatisk konstitution, d.v.s. et dokument på øverste niveau i forhold til det ordinære læreembede og koncilet, skønt det i den sidste ende ikke tilføjede nogen ny dogmatisk definition. Der var diskussion om hvert eneste kapitel i den dogmatiske konstitution. De første to kapitler er meget grundige. De redegør for Kirkens natur ud fra et eskatologisk perspektiv og tillige som Guds Folk på vandring. Problemet var, at pave Pius XII, som havde forberedt et eventuelt koncil, havde planlagt at fremhæve det aspekt af Kirken, at den er Kristi Mystiske Legeme.

– Under diskussion blev det ifølge den officielle kommentar til disse to første kapitler sagt, at når man betragter Kirkens iboende natur, er ingen erklæring mere gyldig end den, at Kirken er på en eskatologisk vandring mod Himlen.

---

¹ Latin: Folkenes Lys

² Jesuitpater Peter Gumpel, i dag 76 år gammel, har i mere end en menneskealder arbejdet som kirkehistoriker i Vatikanet. Han har bl.a. fungeret som såkaldt relator i forbindelse med en påtænkt helgenkårsproces vedr. pave Pius XII.

³ Italiensk jesuit. Pater Paolo Molinari har efterfølgende fungeret som *relator* (d.v.s. ledende sagsbehandler) i forbindelse med helgenkårsprocesser, ikke mindst inden for jesuiterordenen, og i forbindelse med saligkåringen i 1988 af den danske helgen Niels Steensen var han såkaldt *postulator*. Det vil sige, at det var ham, der forelagde den endelige indstilling om saligkåringen for pave Johannes Paul.

– På et senere tidspunkt sagde nogle, at denne definition ikke stemte overens med Pius XII's lære om det mystiske legeme. Men her er ingen grund til bekymring, fordi i henseende til Kirkens interne struktur, er intet begreb mere gyldigt end Kirkens mystiske legeme.

Ifølge nogle fandt de mest intense diskussioner sted omkring biskoppernes kollegialitet og pavens rolle.

– Det er rigtigt; det handlede om Lumen Gentium's tredje kapitel, som drejer sig om biskoppernes kollegialitet og pavens rolle i ledelsen af Kirken.

Sikkert og vist må biskopperne have ansvar ikke blot for deres egne bispedømmer, men også for hele Kirken. Men hvordan varetages dette ansvar?

– Formuleringen er klar: "med og under Peter" – på latin: "cum et sub Petro". Men de første udkast manglede så tilpas klarhed, at 18 kardinaler og adskillige ordensforesatte skrev til paven for at undgå tvetydigheder.

– De klagede til paven, idet de gav udtryk for, at klargørende tilføjelser var nødvendige, fordi teksten var for vag og lagde op til to forskellige fortolkninger.

– I starten tillagde Paul VI ikke denne kritik særlig vægt. Men senere – nærmere bestemt, før der skulle stemmes om teksten til det tredje kapitel, gjorde paven sig det klart, at visse tvetydigheder kunne give anledning til forvirring om pavens rolle, og derfor introducerede han den såkaldte "Nota Previa".⁴

Hvad handler den om?

– Paven indså, at det ville være særdeles risikabelt at stadfæste et dokument af en sådan vigtighed, hvor pavens rolle i forhold til de andre biskopper ikke var meget klar. Ud fra denne bekymring opstod tanken om denne "Nota Previa", der tog højde for koncilets diskussioner og på denne baggrund bekræftede læremyndighedens lære omkring emnet.

Der var også diskussion om det kapitel, som gjorde rede for hellighed og gudviet liv.

– Ja, sandelig, der var stor debat. Kapitel 5 handler om kaldet til hellighed. Hvad er hellighed? Er hellighed det samme for alle, eller er der forskelle, endog væsensforskelle, i kald til hellighed? Der er ingen tvivl om, at kaldet til hellighed er generelt, men der var også en risiko for at udvande det forpligtende engagement i præsters og ordensfolks liv.

– Det er indlysende, at alle er kaldet til hellighed i betydningen forening med Kristus, men der er forskelle svarende til den kirkelige stand, som kaldet angår.

– Et andet emne, som gav anledning til stor debat, var problemet om ordensfolks "exemption",⁵ d.v.s. hvorvidt disse var eneansvarlige over for deres ordensforesatte og "fritaget" for at være det over for deres biskopper. Det problem var allerede blevet debatteret på Tridentinerkoncilet.⁶ På Andet Vatikanconcil afleverede en canadisk biskop en skriftlig redegørelse, i hvilken han erklærede, at sognet var den vigtigste tjeneste i Kirken. Under denne synsvinkel skulle ordensfolk have lov til at danne en ordensfamilie for sig selv, men når de blev viet til præster, skulle de flyttes fra deres ordensforesatte og ene og alene være placeret under biskoppernes myndighed. Imidlertid skulle de, hvis de blev syge, eller når de blev gamle, kunne vende tilbage til deres ordenssamfund.

⁴ Direkte oversat fra italiensk: "en forudgående note". Iflg. pater Albert Raulin O.P.'s forord til den danske oversættelse af *Lumen Gentium* hører noten ikke med til den dogmatiske konstitution, men afstemningen om koncilsdokumentet har fundet sted under den forudsætning, at kapitel 3 skulle forstås og tolkes i overensstemmelse med notens mening og ordlyd, hvorfor den er af stor betydning for dokumentet. For at læse eller downloade *Lumen Gentium* i dansk oversættelse, [klik her](#)

⁵ Latin: fritagelse

⁶ 1545-63

Det siger sig selv, at ordensfolkene gjorde oprør mod dette forslag, idet de ønskede at fastholde deres exemption. Sandt er det, at der var problemer i missionerne, idet ordensforesatte kunne bestemme, hvor deres medlemmer skulle sendes hen, uden at de behøvede at konsultere biskoppen. Under alle omstændigheder kunne løsningen ikke være en ophævelse af exemptionen, men at udvikle en større enhed mellem de to former for myndighed.

Hvordan kom der et kapitel om Maria med i "Lumen Gentium"?

– Pave Johannes XXIII ønskede en dogmatisk konstitution alene om Maria og en anden om helgenerne, men på koncilet var der nogle, som fandt, at det var for stor vægt at lægge på Mariologien.

– Det gav anledning til en hed diskussion. Man holdt en afstemning, som faldt ud til fordel for dem, som foretrak at indsætte et kapitel om Maria i "Lumen Gentium". Forskellen i stemmetal var 50 ud af i alt 2.000.

– På samme måde gik det med helgenerne. Johannes XXIII havde bedt om, at en særlig konstitution skulle udarbejdes om helgendyrkelse, idet han var meget bekymret over den måde, hvorpå den var i tilbagegang. Derfor opfordrede han pater Molinari til at skrive en bog, der skulle udkomme i tiden op til koncilet. Bogen fik titlen "Helgenerne og andagten til dem"; den udkom i 1965 og blev oversat til adskillige sprog.

– Da det først var afgjort, at et afsnit i Lumen Gentium skulle helliges Maria, blev det også bestemt, at tage helgenerne med her.

I dag er der mange, der betragter Andet Vatikankoncil som en konfrontation mellem konservative og progressive. Hvad er Deres opfattelse?

– Pressen udøvede et stærkt pres på koncilet. Det er sandt, at nogle foretrak mere traditionelle og andre mere avancerede standpunkter, men enhver sag må vurderes for sig.

– Nogle af koncilets teologiske eksperter og nogle biskopper gav pressen ensidige meldinger. Medierne citerede dem uden at tage højde for andre standpunkter – og uden at vide, at de fandtes, og det havde en stor indflydelse på den offentlige mening.

– Andet Vatikankoncil er det første, hvor massemedierne har haft adgang, og dette er blevet under vurderet. Koncilets pressetjeneste forstod ikke i tilstrækkelig grad den indflydelse, som pressen havde i henseende til at lede den offentlige mening i en retning, som ikke svarede til sandheden om, hvad der blev diskuteret. Mediernes kriterier for udvælgelse af stof var orienteret mod sensationer; de forstod ikke, hvordan et koncil udvikler sig, og hvordan ting diskuteres i Kirken.

– Pressen var ikke synderligt interesseret i at vide noget om Tridentinerkoncilets lære – eller Første Vatikankoncils eller læremyndighedens under Pius XII. Pressen var kun interesseret i noget, som kunne skabe forargelse og sensation, og dermed skabte de en absolut urealistisk situation.

– Vi var yderligere midt i 60'erne. Det var en stormfuld tid, og medierne ønskede at skabe den forestilling, at Kirken i stigende grad var i gang med at tilpasse sig, hvad der skete i samfundet. Derfor var det dem, der gik ind for knap så ortodokse standpunkter, som fik pressens bevågenhed, slutter Peter Gumpel.